

... psykologers delvise henvisningsrett

Jarle Refnin
Spesialrådgiver

Ingunn Myklebust
Juridisk rådgiver

Christian Zimmermann
forhandlingssjef i Psykologforeningen / advokat

Mange blir frustrerte over avslag på henvisninger og opplever at det både forsinker, kompliserer og er uverdigg for pasientene. Kan psykologer henvide eller ikke?

Svaret er både ja og nei – hvor underlig det enn kan høres. Per i dag er døgnbasert behandling innenfor spesialisthelsetjenesten psykisk helsevern ikke innsatsfinansiert. Kravet til faglig forsvarlighet i lov om helsepersonell, samt psykologers selvstendige behandlingsansvar og spesifikke kompetanse innen psykiske lidelser, innebærer at psykologer kan henvide til frivillig døgnbehandling i sykehus¹.

En del sykehus har ikke fått med seg dette, og avviser konsekvent henvisninger fra psykologer, noe som innebærer at pasienten først må bestille time hos fastlegen, for så å få henvisning, selv om pasienten altså allerede er vurdert av psykolog. Det er meningsløst at fastlegen skal bruke tid på dette når faglig gode vurderinger for henvisningen allerede er gjort. Dette er også en svært lite samfunnsøkonomisk bruk av ressurser.

Rutiner fra oldtiden

Flere akuttavdelinger i psykisk helsevern har som rutine at pasienter som henvender seg direkte, sendes til legevakten for å få henvisning til behandling på akuttavdelingen.

Legevakten forventes å ivareta en portvaktfunksjon gjennom å sørge for alternativer til innleggelse. Dersom det skulle være en psykolog som sammen med pasienten vurderer at innleggelse på akuttavdelingen må til, vil denne prosedyren om at det alltid må foreligge henvisning fra lege, i beste fall kunne kalles uetisk.

Pasientene bør ikke måtte forholde seg til flere parter enn nødvendig. Man må ikke være mer opptatt av prosedyrer enn av kravet til faglig forsvarlig yrkesutøvelse og pasientens beste. Det er nærliggende å tolke disse rutineene som overlevninger fra asyltiden, den gangen det kun var legene som hadde mulighet til å henvide til innleggelse og behandling.

Pengene som styrer

Det er en forskrift til spesialisthelsetjenesteloven, 2007–12–19 nr. 1761 § 2, som begrenser psykologers henvisningsrett.

Pasienten skal være henvist fra lege, kiropraktor eller manuellterapeut for at godtgjørelse skal ytes til dekning av utgifter for poliklinisk behandling.

Det er altså rett til refusjon fra tredjepart, pengene, som setter en stopper for henvisningene – ikke hvorvidt de er faglig forsvarlige eller til beste for pasienten. Pasientene frarøves med dette de smidigste og best faglig funderte veiene inn til behandling. Det er altså fortsatt ikke mulig for

pasientene å få behandling hos for eksempel avtalespesialist i psykiatri eller fysioterapeut med henvisning fra sin behandlende psykolog.

Psykologer er svært klar over somatikkens betydning og påpasselige med å se til at pasientene utredes somatisk for å sikre at det ikke foreligger somatiske årsaker til vedkommendes psykiske lidelse.

Under Stortingets behandling av psykisk helsevern-loven, som trådte i kraft 1. januar 2001, uttalte Sosialkomiteens flertall følgende: ... «da kliniske psykologer i praksis har selvstendig behandlingsansvar, vil det være en fordel for helheten i behandlingen som tilbys pasienten, at psykologer i større utstrekning kan være faglig ansvarlige for vedtak og beslutninger som angår behandlingen av de pasientene de har behandlingsansvar for».

Dette taler klart for at psykologer også bør ha full henvisningsrett.

Pasienter tvinges til fastlegen

I rundskriv til lov om helsepersonell (I-20/2001) fremgår det at psykologer anses som mer spesifikt kompetente på psykiske lidelser enn allmennleger.

Mange pasienter snakker om ting med psykologen som de aldri forteller til sin fastlege. Dermed blir det helt feil at pasientene skal måtte gå tilbake til fastlegen for å be om henvisning. Fastlegeordningen skal være et hjelpemiddel for tilfriskning og en instans for å gjøre det enklere for pasienten, ikke det motsatte.

Kan opprettholde tvangsbehandling – kan ikke begjære det

Det er et problem at psykologer ikke har rett til å begjære innleggelse på tvang. Psykologer og psykologspesialister er spisskompetente på psykiske lidelser. Tvangsinnleggelse er ingen behandlingsform man tyr til i første omgang, men noe man kun griper til dersom det er nødvendig. Det er derfor særs unødvendig at pasienten skal måtte eksponeres for ytterligere personell i en slik situasjon.

Saken snus ytterligere på hodet ved at psykologspesialister i visse tilfeller er kompetente til å fatte tvangsvedtak. Dette skjer dersom en pasient begjæres tvangsinnlagt. Men ikke nok med det. Dersom en fastlege henviser en pasient til døgn- eller dagbehandling i spesialisthelsetjenesten, og pasienten får en psykolog som behandler, vil sistnevnte kunne henvise til poliklinisk behandling! Psykologens faglige vurderinger vil ligge til grunn for beslutningen om på hvilket nivå behandlingen i spesialisthelsetjenesten skal ligge – og henvisning, eller intern overflytting, er mulig fordi det allerede foreligger en henvisning fra lege som utløser godtgjørelse av utgiftene.

Et hinder for best helsehjelp

Dagens regulering og praktisering av henvisningsretten er til hinder for god, smidig og tverrfaglig helsehjelp for den enkelte pasient. Mennesker med tunge psykiske lidelser har ofte vanskelig for å se annet enn begrensninger og stengsler, og det er en utfordring å hjelpe dem ut av det.

¹ I helselovene er det ingen generelle regler om hvem som har kompetanse til å henvise en pasient, se lov om pasientrettigheter LOV-1999-07-02-63 § 2-2.